

Renaldas Čiužas

MOKYTOJO KOMPETENCIJŲ SVARBA MOKINIŲ TAUTINIO TAPATUMO FORMAVIMUISI

Anotacija. Pastaruosius keletą metų švietimo bendruomenė Lietuvoje vis dažniau svarsto jaunosios kartos tautinio tapatumo ugdymo ir ugdymosi klausimus. Susidomėjimą šia tema lėmė faktai, rodantys, kad nemažėja jaunosios kartos emigracijos mastai, kad mokyklinio amžiaus vaikų ir jaunuolių tautinė savivoka bei tautinio tapatumo raiška nėra pakankama savos tautos vertybėms ir kultūrai puoselėti. Neatsisakoma prielaidos, kad svarbus vaidmuo dėl vaikų ir jaunuolių tautinio tapatumo formavimosi tenka mokytojams. Straipsnyje siekiama atsakyti į šiuos probleminius klausimus: kokios yra mokytojo kompetencijos ir kiek jos gali turėti įtakos mokinių tautiniam tapatumui formuotis? Pirmoje straipsnio dalyje analizuojamas mokytojo kompetencijos sampratos kompleksiskumas, o antroje – mokytojo kompetencijos struktūra ir jos svarba mokinių tautinio tapatumo formavimuisi.

Esminiai žodžiai: kompetencija, mokytojo kompetencijos, tautinio tapatumo formavimasis.

Įvadas

Asmens tapatumas – savasties pajautimo būdas – pradeda formuotis ankstyvojoje vaikystėje. Šiame procese reikšmingą vaidmenį pirmiausia suvaidina tėvai, šeima, vėliau ir mokykla. Kaip teigia D. Antinienė (2003), kiekvieno asmens tapatumo formavimuisi įtaką daro ir platus socialinis kontekstas, kuriame jis gyvena – tai įvairūs išoriniai veiksniai, tokie kaip emigracija, mišri santuoja ir pan., bei vidiniai veiksniai, tokie kaip vertybės, prierašumas ir pan.

Tautinis tapatumas formuojasi nuolat. O visuomenių atvirumas kitoms kultūroms, stiprėjantys atskirų asmenų ir valstybių tarptautiniai ryšiai, globalizacijos veikiamas gyvenimo būdas bei noras pažinti kitas kultūras, kelia naujų reikalavimų ir ugdymo procesui, kuriame tautinis tapatumas užima svarbią vietą ugdymo paradigmoje [2]. Iš mokyklų vis labiau tikimasi, kad jos suteiks ne tik aktualių žinių ir gebėjimų, reikalingų visaverčiam gyvenimui žinių visuomenėje, bet ir ugdys mokinių tolerantiškumą kitoms kultūroms, padės jiems įsisąmoninti savosios, nacionalinės, kultūros prasmę, rūpinsis jos puoselėjimu ir išsaugojimu ateities kartoms.

Kaip pastebi L. Duoblienė (2009), ugdymo teoretikai, svarstydami, kaip keisti ugdymo procesą

naujomis sąlygomis, pirmiausia siūlo stiprinti medijų raštingumą ir tarpkultūrinį ugdymą, kuris išmokytų ugdytinius nepasiduoti ideologijų įtakai ar sąmonės klaidinimui, keistų jaunimo nuostatas. Mokytojų vaidmuo šiame procese ypač reikšmingas.

Europos Tarybos ir Taryboje posėdžiavusių valstybių narių vyriausybių atstovų išvadose dėl mokytojų švietimo kokybės gerinimo (2007) teigiama, kad šiuo metu mokytojams tenka nepaprastai svarbus vaidmuo sudarant sąlygas mokiniams atrasti ir puoselėti savo talentus, išnaudoti savo potencialą asmeniniam tobulėjimui ir gerovei, taip pat padedant įgyti įvairių žinių, gebėjimų ir pagrindinių kompetencijų, kurių jiems, kaip piliečiams ir darbuotojams, reikės asmeniniame, socialiniame ir profesiniame gyvenime. Iš mokytojų vis dažniau reikalaujama padėti jaunimui išmokyti savarankiškai, mokytojai raginami naudoti konstruktyvesnius, bendradarbiavimu pagrįstus mokymo metodus ir tikimasi, kad jie bus tarpininkai ir klasių vadovai, o ne autoritetingi instruktoriai. Kad galėtų atlikti šias naujas užduotis, mokytojai turi mokėti taikyti įvairius mokymo ir mokymosi metodus. Be to, klasės mokyklose yra nevienalytės, jose mokosi skirtingų kultūrų, nevienodų gabumų, įvairių specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų ir jaunuolių. Dėl šių pokyčių mokytojai turi ne tik turėti reikiamų žinių ir gebėjimų, bet ir juos nuolat tobulinti. Kad mokytojai turėtų naujam vaidmeniui būtinų kompetencijų, būtinas aukštos kokybės mokytojų rengimas ir nuoseklus profesinio tobulėjimo procesas.

Šio **straipsnio tikslas** – atskleisti mokytojo kompetencijų svarbą mokinių tautinio tapatumo formavimuisi.

Straipsnio **objektas** – mokytojo kompetencijos.

Straipsnyje taikomas mokslinės literatūros analizės **metodas**.

Straipsnį sudaro dvi dalys: pirmoje dalyje analizuojamas mokytojo kompetencijos sampratos kompleksiskumas, o antroje – mokytojo kompetencijos struktūra ir jos svarba mokinių tautinio tapatumo formavimuisi.

I. Mokytojo kompetencijos sampratos kompleksiskumas

Nors daugelis mokslininkų savo darbuose yra brėžę kompetencijos ir kvalifikacijos sampratų atskir-

tį, tačiau vis dar dažnai, kalbant apie įvairių sričių specialistus, kompetencijos sąvoka yra tapatinama su kvalifikacijos samprata.

Kompetencijos sampratos tyrimai daugiausia buvo atliekami Jungtinėse Amerikos Valstijose, Jungtinėje Karalystėje ir Vokietijoje, o XX a. paskutinįjį dešimtmetį tapo ir Lietuvos mokslininkų tyrimų objektu. P. Jucevičienė (2007) teigia, kad Lietuvoje ilgą laiką buvo apsiribojama tik kvalifikacijos samprata, kuri nusako žmogaus tinkamumą ar jo pasirėngimą tam tikram darbui, o kompetencijos sąvoka įsitvirtino tik pastaraisiais metais. R. Laužackas (2005) kvalifikacijos ir kompetencijos sąvokų skirtį brėžia teigdamas, kad kvalifikacija atspindi tai, ką žmogus įgijo švietimo sistemoje, o kompetencija – profesines galias praktinėje veikloje.

Analizuojant mokslinę literatūrą, galima rasti įvairių išplėtotų kompetencijos sampratos apibrėžimų:

- Kompetencija indikuoja elgsenos ar mąstymo kelius ir būdus, apibendrintus ištyrus daugybę situacijų, išlaikančius savo struktūrą gana ilgą laiką [11].
- Kompetencija yra esminė individo charakteristika, tiesiogiai susieta su efektyviu aukštesnio lygio veiklos atlikimu [23].
- Kompetencija yra įgūdžiai, gebėjimai ir charakteristikos, išryškėjantys žmonių veikloje siekiant sėkmingo rezultato, kai jie atlieka tam tikras užduotis ir veikia tam tikromis aplinkybėmis [28].
- Kompetencija – tai būtinų žinių ir gebėjimų turėjimas, gebėjimas gerai ir efektyviai atlikti praktinius veiksmus darbo vietoje, taikyti žinias, įgūdžius ir supratimą [20].
- Kompetencija – žmogaus raiška arba gebėjimas veikti, sąlygotas individo žinių, mokėjimų, įgūdžių, požiūrių, asmenybės savybių bei vertybių [15].
- Kompetencija reiškiasi tam tikrais dirbančio asmens veiklos rezultatais, gebėjimu atlikti reikiamus veiksmus, efektyviai įgyvendinti asmenines pastangas bei įgyti atitinkamą statusą visuomenėje [30].
- Kompetencija – gebėjimas atlikti tam tikrą darbą (užduotį) realioje ar imituojamoje situacijoje [16].
- Kompetencija – asmens žinios, įgūdžiai, gebėjimai, požiūriai, vertybės, glūdinčios žmogaus viduje ir pasireiškiančios sėkmingais žmogaus konkrečios srities veiklos, darbo rezultatais [14].

Taigi apibendrinant anksčiau pateiktų mokslininkų kompetencijos sampratų apibrėžtis, galima teigti, kad *kompetencija – tai asmens žinių visuma ir gebėjimai jas įgyvendinti profesinėje veikloje, remiantis asmeninėmis savybėmis, požiūriais ir vertybėmis.*

Vartojant kompetencijos sampratą edukologijos mokslo kontekste, ji dažniausiai remiasi kitų sričių specialistų pateikiamais kompetencijos apibūdinimais, tačiau siekiant atskleisti mokytojo kompetencijų esmę remiamasi įvairių autorių išskiriamais mokytojų veiklos požymiais ir reikalavimais jiems, išryškinami bendrieji ir specifiniai ugdytojo gebėjimai, asmeninės savybės ir vertybinės orientacijos. R. Subotkevičienė (2006) teigia, kad mokslinėje literatūroje, skirtoje bendriems mokytojų reikalavimams apibūdinti, mokytojų kompetencijos, gebėjimai ir profesiniai reikalavimai yra suprantami sinonimiškai. Mokslininkė pastebi, kad istoriniai laikotarpiai nuolat išskeldavo mokytojams atitinkamus reikalavimus, nes kiekviena mokytojų karta gyvena tam tikru laikotarpiu ir veikia to laikotarpio dvasios ir visuomenės sociokultūrinių vertybių įkvėptoje ugdymo realybėje.

Graikų pedagogai ir filosofai Sokratas, Platonas, Aristotelis ir kt., orientuodamiesi į tuometinio laikotarpio ir visuomenės vertybes, akcentavo laisvo, protingo ir valingo žmogaus, galinčio siekti gėrio ir grožio, žmogaus kaip „visa ko mato“ ugdymą [12]. Todėl ir mokytojas turėjo pasižymėti atitinkama parengtimi, t. y. būti geras vieno ar kito dalyko (pvz.: literatūros, istorijos, astronomijos ir pan.) žinovas, pasižymėti gera iškalba, nes dėl rašytinių tekstų stokos jis buvo pagrindinis informacijos perteikėjas [29]. Kadangi antikinėje kultūroje buvo aukštinamas žmogaus dvasios ir kūno grožis, tai mokytojai, patys būdami iškilomis asmenybėmis, atlikdavo ir auklėjimo funkciją.

Viduramžiais, skirtingai nei antikos laikotarpiu, ypač daug dėmesio buvo skiriama vidiniam pasauliui, savęs ir kitų tobulinimui. Žmogaus ugdymas, pasak A. Maccinos (1990, cituojama [29]), buvo orientuotas į mokymąsi gyventi pagal dieviškąją sąrangą ir į rengimąsi pomirtiniam gyvenimui, kuris bus „geresnis“ už žemiškąjį. Pagrindiniai mokytojai šiame istoriniame laikotarpyje buvo kunigai ir vienuoliai, pagrindinės ugdymo priemonės – Šventasis Raštas, žodis ir pamokymai. Kadangi viduramžiais aukčiausias ugdymo tikslas buvo pasiekti krikščioniškąjį tobulumą (šventumą, dorą), todėl labiausiai buvo akcentuojama mokytojo auklėjamoji veikla. Šalia auklėtojo vaidmens viduramžių mokytojai taip pat atlikdavo ir informacijos perteikėjo, drausmės palaikytojo ir dalyko mokytojo vaidmenis [29].

Įžymieji renesanso epochos humanistai (L. da Vincis, T. Moras, L. Albert, A. Diurer, L. Brunis, F. Rable ir daugelis kitų) savo idealu paskelbė žmogų – kūrėją, gebantį pasikeisti ir nuolat save patį tobulinti [25]. V. Tumėnienė, B. Janiūnaitė (2000) tei-

gia, kad pagrindiniai mokytojo vaidmenys renesanso epochoje išliko tokie, kurie dominavo viduramžiais, papildydami mokymosi proceso vadovo vaidmeniu, nes šiuo laikotarpiu nemažai dėmesio buvo skiriama mokinių saviugdai, savęs pažinimui, tobulinimui. Tam, kad būtų galima užtikrinti šių procesų sėkmę, buvo reikalingas profesionalus vadovas, kuriuo dažniausiai tapdavo mokytojas.

Šiandieniai reikalavimai švietimui sukuria iš esmės naują mokytojo veiklos erdvę, kurioje pastarasis turi imtis naujų, neįprastų vaidmenų bei keičiasi tradicinių vaidmenų pobūdis ir ribos. N. Bižys ir kt. (1996) nurodo, kad šiuo metu yra labai svarbus mokytojo kaip auklėtojo vaidmuo, susijęs su psichologine atmosfera ne tik klasėje, bet ir visoje mokykloje. Todėl V. Tumėnienė ir B. Janiūnaitė (2000) pabrėžia, kad yra svarbus ir mokytojo – bendradarbiaujančio kolegės vaidmuo.

G. Butkienė, A. Kepalaitė (1996) išskiria mokytojo katalizatoriaus vaidmenį, kuris atliekamas prisiimant filosofo arba klinicisto vaidmenis. Mokytojas filosofas apmąsto ir integruoja žinias bei patirtį, pagrindžia ir numato savo pažiūras, lūkesčius, nuomones, vertybes, profesinius sprendimus. Mokytojas klinicistas organizuoja mokymąsi ir išmokimą, kuria efektyvias mokymosi strategijas, įvertina nukrypimus nuo instrukcijų, reguliuoja mokymo, mokymosi ir išmokimo situacijas ir pan.

P. Jucevičienė (1997) pabrėžia, kad mokslininkų darbuose ryškėja mintis, kad mokytojas turi mokėti pakankamai profesionaliai atlikti taikomojo pobūdžio tyrimus, analizuodamas mokymo procesą, užsiimdamas savęs vertinimu, savikritiška refleksija, pedagoginių situacijų tyrimu.

V. Tumėnienė ir B. Janiūnaitė (2000), apibendindamos įvairių autorių mintis, išskiria šiuos šiuolaikinius mokytojo vaidmenis: informacijos perteikėjas, dalyko mokytojas ir organizatorius, socialinis pedagogas, patyręs vyresnysis draugas, filosofas, klinicistas, novatorius, tyrėjas, mokymosi procesų skaitintojas, bendradarbiaujantis kolega, konsultantas, auklėtojas, pokyčių tarpininkas, metodininkas.

Taigi tam, kad mokytojas galėtų atlikti visus jam priskiriamus vaidmenis, jam būtinos tam tikros kompetencijos, kurios gali būti apibūdinamos kaip *mokytojo žinios, gebėjimai, asmeninės savybės ir vertybės, lemiančios efektyvų ugdymą*. Jos daro įtaką ne tik mokinių mokymosi motyvacijai ir pasiekimams, bet ir jų tautinio tapatumo formavimuisi.

II. Mokytojo kompetencijos struktūra ir jos svarba mokinių tautinio tapatumo formavimuisi.

O. Ogienko, A. Rolyak (2009) teigia, kad svarbiausias reikalavimas, keliamas mokytojui – gilus

savo dėstomo dalyko išmanymas, kuris pasireiškia gebėjimu: ugdyti mokinių kognityvinius gebėjimus, sudaryti mokiniams galimybes siekti užsibrėžtų mokymosi rezultatų, dirbti heterogeniškose mokinių klasėse, ugdyti mokinių atsakomybę už savo mokymosi pasiekimus, komunikuoti su mokinių tėvais ir mokyklos bendruomene, reflektuoti savo veiklą ir bendradarbiauti su kolegomis, organizuoti savo mokymąsi ir profesinį tobulėjimą.

R. I. Arendsas (2008) teigia, kad mokytojas turi žinoti mokslinius ugdymo pagrindus, sugebėti taikyti ugdymo procese tinkamus ir geriausius mokymo būdus ir metodus, nuolat analizuoti savo veiklą bei suprasti mokymosi visą gyvenimą svarbą profesinėje veikloje. Jis išskiria tris mokytojo kompetencijas: vadybinę, komunikacinę ir organizacinę. V. Šerno (1995, cit. [24]) nuomone, mokytojui taip pat yra būtini diagnostiniai, komunikaciniai, organizaciniai ir kūrybiniai sugebėjimai.

K. Selvi (2010) teigia, kad mokytojas turi pasižymėti šiomis kompetencijomis: dalykine, tiriamąja, ugdymo turinio planavimo ir organizavimo, mokymosi visą gyvenimą, sociokultūrine, emocine, komunikacine, informacinių ir komunikacinių technologijų taikymo ir aplinkos kūrimo.

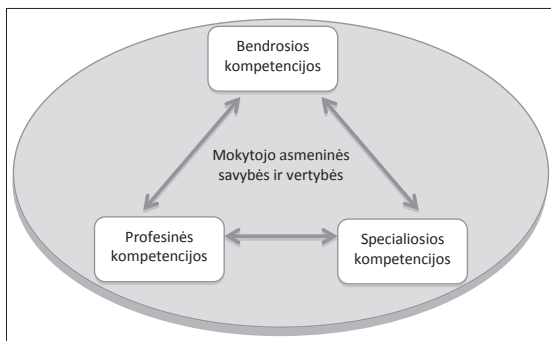
D. Bagdonienė (2000), analizuodama būtinas mokytojo kompetencijas, išskiria jo asmenines savybes bei dalykinę, pedagoginę ir komunikacinę kompetencijas. Jos nuomone, mokytojas, kaip asmenybė, turi būti teisingas, taktiškas, lankstus, tolerantiškas, atviras, darbštus, kantrus ir nuoširdus, pasižymėti optimizmu ir iniciatyva.

N. L. Gage, D. C. Berlineris (1994), J. Abrauskienė (2002, cit. [24]) taip pat pabrėžia asmeninių mokytojo savybių svarbą ir teigia, kad mokytojas turi gebėti atskleisti tai, kas mokiniams yra geriausia, skirti laiko suprasti mokinius kaip žmones, turi būti harmoningas, turėti humoro jausmą, sudaryti sąlygas mokiniams gerai jaustis bei pats turi jausti atsakomybę, jis turi gebėti sužadinti vaizduotę, smalsumą, atverti netikėtų, jaudinančių prasmių, būti originalus ir savarankiškai mąstantis.

D. Gailienė ir kt. (1996) atskleidžia, kad mokytojas savo asmeninėmis savybėmis ir puoselėjamosiomis vertybėmis turi demonstruoti pagarbą kiekvieno vaiko unikalumui, gerbti mokinius kaip asmenybes, elgtis taip, kad kiekvienas vaikas jaustųsi saugiai, išreikšti pagarbą ir pripažinimą mokinių pastangoms ir jų keliamų problemų svarbai ir pan. Taigi mokytojo asmeninės savybės ir vertybės yra atspirties taškas, kad mokytojas iš tiesų būtų mokytoju.

O. Ogienko, A. Rolyak (2009) mokytojo kompetencijas suskirsto į tris grupes: 1) bendrosios kom-

petencijos – tai kompetencijos, reikalingos atlikti visoms profesinėms veikloms, todėl mokytojas jaučiasi komfortabiliai jį supančioje aplinkoje, geba ieškoti informacijos, naudotis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis, komunikuoti; 2) profesinės kompetencijos – tai kompetencijos, būdingos tik mokytojo profesijai; 3) specialiosios kompetencijos – tai kompetencijos, susijusios su dėstomo dalyko specifika (žr. 1 pav.).



1 pav. Mokytojo kompetencijų struktūrinis modelis

Tam, kad mokytojas galėtų profesionaliai atlikti savo darbą, gebėtų ieškoti informacijos, komunikuoti ir komfortabiliai jaustis profesinėje aplinkoje, jam, remiantis O. Ogienko, A. Rolyak (2009), reikalingos bendrosios kompetencijos: 1) komunikacinė kompetencija; 2) informacijos valdymo kompetencija; 3) bendravimo ir bendradarbiavimo kompetencija; 4) bendrakultūre kompetencija.

Tam, kad mokytojas kaip profesionalas galėtų organizuoti ugdymo procesą, jam reikalingos šios profesinės kompetencijos: 1) didaktinė kompetencija; 2) mokymosi mokyti kompetencija; 3) tiriamosios veiklos kompetencija; 4) vadybinė kompetencija.

Tam, kad mokytojas būtų dėstomo dalyko ar srities profesionalas, jam reikalingos šios specialiosios kompetencijos: 1) dalykinė kompetencija; 2) mokinio pažinimo kompetencija.

Šiame struktūriniame modelyje išvardytos mokytojo kompetencijos visos yra svarbios jo kaip profesionalo veiklai klasėje su mokiniais ir mokykloje, kaip mokyklos bendruomenės nariui. Tačiau tam, kad mokytojas žinotų ir gebėtų padėti mokiniams ugdytis jų tautinį tapatumą, mokytojui yra labai svarbi jo turima bendrakultūre kompetencija.

Bendrakultūre kompetencijos filosofiją diktuoja šiuolaikinė demokratinė mąstysena, pagrįsta naujai suvoktomis bendražmogiškoms vertybėmis, jog nėra kultūriškai homogeniškų visuomenių. Kultūrų įvairovė yra suvokiama kaip vertybė. Tai savo dar-

buose analizuoja E. W. Taylor (1994), J. Rex (1996), T. M. McLaughlin (1997), G. Delanty (2000).

Švietimas ugdo asmenį, gebantį remtis krašto tradicijomis ir sudaro sąlygas kurti šiuolaikinę savo ir visuomenės tapatybę. Mokytojas turi gebėti perteikti ir interpretuoti etniškai įvairių krašto kultūros tradiciją, puoselėti tautos kultūros atvirumą bei dialogiškumą. Pilietinės sąmonės, pozicijos turėjimas ir aktyvumas yra būtinas asmeniui kaip Lietuvos ir Europos bendruomenės nariui. Humanistinės, demokratinės ir pilietinės visuomenės formavimosi principų supratimas, nuostata juos ginti ir puoselėti – tai labai svarbi bendrakultūre kompetencijos nuostata. Kultūrų įvairovės kaip vertybės pripažinimas veda prie visuomenės multikultūriškumo – idėjos, atitinkančios svarbiausių socialinių idealų, visuotinių teisių idėjos suvokimą [21].

Taigi mokytojas, dirbantis šiuolaikinėje XXI a. mokykloje, turi pasižymėti tautine, rasine ir religine tolerancija, žmogaus ir piliečio laisvių, teisių bei pareigų žinojimu bei gebėjimu jas užtikrinti pagal savo galimybes, taip pat pasižymėti pilietine sąmone, pozicijos turėjimu, aktyvumu, išmanyti humanistinės demokratinės ir pilietinės visuomenės formavimosi prielaidas bei demokratinės visuomenės, valstybės funkcionavimo principus ir gebėti juos vertinti. Tik toks mokytojas gali turėti įtakos arba padėti formuotis mokinių tautiniam tapatumui.

Išvados

Atlikus mokslinės literatūros analizę, formuluojamos šios išvados:

- Šiuolaikinis mokytojas savo kasdienėje veikloje atlieka ne tik tradicinius mokytojo, kaip žinių perteikėjo, vaidmenis. Šiandien jis yra ir konsultantas, ir patarėjas, ir vyresnis draugas, ir tyrėjas, ir pan. Visus šiuolaikinio mokytojo vaidmenis sunku išvardyti, tačiau jo turimos žinios, gebėjimai, asmeninės savybės ir vertybės, lemiančios efektyvų ugdymą, daro įtaką ne tik mokinių mokymosi motyvacijai ir pasiekimams, bet ir jų tautinio tapatumo formavimuisi.
- Mokytojo kompetencijas galima suskirstyti į tris grupes: bendrosios kompetencijos, profesinės kompetencijos ir specialiosios kompetencijos. Šių kompetencijų struktūra leidžia mokytojui tapti savo dėstomo dalyko ar srities profesionalu, organizuoti ugdymo procesą ir komfortabiliai jaustis profesinėje aplinkoje.
- Tam, kad mokytojas žinotų ir gebėtų padėti mokiniams formuotis jų tautinį tapatumą, yra labai svarbi jo turima bendrakultūre kompeten-

cija. Mokytojas turi pasižymėti tautine, rasine ir religine tolerancija, žmogaus ir piliečio laisvių, teisių ir pareigų žinojimu bei gebėjimu jas užtikrinti pagal savo galimybes.

Literatūra

1. Antinienė D. Asmens tautinio tapatumo tapsmas. Sociopsichologinės šio proceso interpretacijos. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 2002, nr. 2, p. 100–107.
2. Aramavičiūtė V. Tautinis tapatumas ir jo kaita vyresniame mokykliniame amžiuje. *Pedagogika*, 2005, t. 79, p. 40–45.
3. Arends R. I. *Mokomės mokyti*. Vilnius: Margi raštai, 2008.
4. Bagdonienė D. *Pedagogų ir mokinių organizacijos elgsenos panašumų ir skirtumų tyrimas*: edukologijos magistro darbas [rankraštis]. Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2000.
5. Bižys N., Linkaitytė G., Valiuškevičiūtė A. *Pamokos mokytojui*. Vilnius: Margi raštai, 1996.
6. Butkienė G., Kepalaitė A. *Mokymasis ir asmenybės brendimas*. Vilnius: Margi raštai, 1996.
7. Delanty G. *Modernity and postmodernity: knowledge, power, the self*. London: Sage Publications, 2000.
8. Duoblienė L. Ar pavyks išvengti hibridinio tapatumo formavimo(si) informacinėje visuomenėje? *Acta paedagogica Vilnensia*, 2009, nr. 23, p. 79–91.
9. Gage N. L., Berliner D. C. *Pedagoginė psichologija*. Vilnius: Alna litera, 1994.
10. Gailienė D., Bulotaitė L., Sturlienė N. *Aš myliu kiekvieną vaiką*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1996.
11. Guion R. M. Personnel assessment, selection and placement. In: *Handbook of industrial and organisational psychology*. Eds. M. D. Dunnette & L. M. Hough. Palo Alto, CA: Consulting Psychological Press, 1991.
12. Jovaiša L., Vaitkevičius J. *Pedagogikos pagrindai. Didaktika*: 2. Kaunas, 1989.
13. Jucevičienė P. *Ugdymo tikslo raida: nuo pedagogikos iki šiuolaikinės edukologijos*. Kaunas: Technologija, 1997.
14. Jucevičienė P. *Besimokantis miestas*. Kaunas: Technologija, 2007.
15. Jucevičienė P., Lepaitė D. Kompetencijos sampratos erdvė. *Socialiniai mokslai*, 2000, nr. 1 (22).
16. Laužackas R. *Profesinio rengimo metodologija*: monografija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2005.
17. McLaughlin T. H. *Šiuolaikinė ugdymo filosofija: demokratiškumas, vertybės, įvairovė*. Kaunas: Technologija, 1997.
18. Ogienko O., Rolyak A. Model of professional teachers competences formation: European dimension. In: *Teacher education policy in Europe (TEPE), Network, TEPE, 2009 Conference*, Umea University, 2009.
19. Rex J. *Ethnic Minorities in the Modern Nation-State: Working papers in the theory of multiculturalism and political integration*. London: MacMillan Press, Ltd., 1996.
20. Rimkevičienė V. *Mokyklos nelankymo ir antramečiavimo kaina*. Vilnius, 2001.
21. Saugėnienė N. *Lietuvos tautinių mažumų švietimas multikultūriškumo vertybiniame kontekste*: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, edukologija (07S). Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2000.
22. Selvi K. Teachers' Competencies. *International Journal of Philosophy of Culture and Axiology*, 2010, 7 (1), p. 167–175.
23. Spencer L. M., Spencer S. M. *Competence at work*. New York: John Wiley and sons, Inc., 1993.
24. Subotkevičienė R. *Busimųjų geografijos mokytojų daktarinių kompetencijų raiška ir raida studijuojant specialybės disciplinas*: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, edukologija (07S). Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2006.
25. Šiaučiukėnienė L. *Mokymo individualizavimas ir diferencijavimas*. Kaunas: Technologija, 1997.
26. Taylor E. W. Intercultural competency: A transformative learning process. *Adult Education Quarterly*, 1994, 44 (3), p. 154–174.
27. *Tarybos ir Taryboje posėdžiavusių valstybių narių vyriausybės atstovų išvados dėl mokytojų švietimo kokybės gerinimo (2007 / C 300 / 07)*. Prieiga per internet1: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:300:0006:0009:LT:PDF>>.
28. Trotter A., Ellison L. *Understanding Competence and Competency*. In: *School leadership for 21st century*. Eds. B. Davies and L. Ellison. London: RoutledgeFalmer, 1997, p. 36–53.
29. Tumėnienė V., Janiūnaitė B. Pedagoogo veiklos pokyčiai pasaulinių ir europinių švietimo dimensijų kontekste. *Socialiniai mokslai*, 2000, nr. 2 (23), p. 24–34.
30. Žydžiūnaitė V. Bendrųjų gebėjimų ugdymas rengiant slaugytojus, kaip slaugos veiklos efektyvumo prielaida. Iš: *Snaugusiųjų švietimas dabarčiai ir ateičiai*: straipsnių rinkinys, 2000, p. 111–118.

Summary

Renaldas Čiužas

THE IMPORTANCE OF TEACHER COMPETENCIES TO THE FORMATION OF STUDENTS NATIONAL IDENTITY

Over the past few years the education community in Lithuania often discusses the issues concerning the education and formation of national identity of younger generation. Interest in this topic is based on facts that emigration of younger generation in Lithuania is not decreasing, that school-age children and youth feel lack of ethnic self-consciousness and national identity. Assumption that teachers play the important role in the formation of national identity for children and young people isn't excluded.

Personal identity as self sensation begins to form in early childhood. In this process the important role performs first of all parents, then other family members and later the school.

National identity are formed continuously. The societies openness to other cultures, increase of individuals and nations international relations, lifestyle influenced by globalization, wish to learn about other cultures raise new requirements for education process in schools where national identity has important role in the teaching paradigm [2]. It is expected that schools provide not only knowledge and skills necessary for life in knowledge society, but also develop students' tolerance for other cultures and help them become aware of the meaning of his national cultural.

As observed by L. Duoblienė (2009), educational theorists during discussions how to change the educational process under the new circumstances proposes first of all to strengthen students media literacy as well as intercultural education that teach younger generation to resist the influence of ideologies and unconscious misrepresentations, change youth

provisions. The teacher's role in this process becomes significant.

The purpose of this article is to reveal the importance of teacher competence to the formation of students national identity.

The object of this article – teacher competence.

The scientific literature analysis was used in this article.

The article consists of two parts: the first part analyses the complexity of the concept of teacher competence, and the second part analyses the teacher competence Framework and it's importance to the formation of students national identity.

After reviewing of scientific literature the following conclusions are formulated:

- The teacher in modern school play in their daily activities not only the role of traditional teacher by giving new knowledges for students. Today teacher is a consultant, a advisor, a elder friend, a researcher and so on. It is difficult to list all roles of today teacher. But teachers' knowledge, skills, personal qualities and values affects not only students learning motivation and achievement, but also formation of their national identity.
- Teacher competencies can be categorized into the three groups: general competencies, professional competencies and special competencies. The competency framework allow for teacher to become professional in particular teaching subject or sphere, enables him to organize the educational process and feel comfortable in a professional environment.
- To help the teacher to know and be able to help students to form their national identity is very important teachers' common-cultural competence. The teacher need to be characterized by ethnic, racial and religious tolerance, to have knowledge about civil liberties, human rights and obligations, and be able to ensure it within its capabilities.

Keywords: competence, teachers competencies, formation of national identity.

*Lietuvos edukologijos universitetas
Įteikta 2012 m. birželio mėn.*